

ЗДАТНІСТЬ МОВИ ВІДОБРАЖАТИ РЕАЛЬНІСТЬ: РЕФЕРЕНТИВНА ТЕОРІЯ І ТЕОРІЯ СЛОВНИКІВ

Анатолій Коваль

Національний Університет “Львівська Політехніка”

ORCID 0000-0002-1936-8775

anatolii.y.koval@lpnu.ua

(Отримано: 04.12.2021. Прийнято: 21.04.2022)

© Коваль А., 2022

У статті йдеться про мову як засіб комунікації та відображення (рефлексії) реальності. Дослідження розпочинається з загального огляду проблеми та авторів, які займалися нею. У першій частині автор здійснює детальний огляд *референтивної теорії* як основної та найдавнішої теорії у сфері вивчення функцій мови. У другій частині статті розглянуто одну із сучасних теорій *словників* Річарда Рорті.

Зроблено висновки про те, що референтивна теорія хоч і є корисною та фундаментальною, однак дуже далека від повноцінного та вичерпного пояснення функціонування мови. Вона є вірною в своїй основі, але не пояснює більшості випадків у вживанні мови, коли значення слів і висловів є змінними, багатозначними та контекстуально адаптивними. Натомість теорія словників Річарда Рорті є гнучкішою, ширшою, та пояснює ті сторони вживання мови, які не охоплює референтивна теорія. Теорія словників є, по суті, прагматичною теорією. Вона відображає спроби постмодерністських філософів звільнити всі сфери діяльності людини (зокрема мовлення) від авторитаризму і фіксації більш традиційних підходів до мови.

Ключові слова: Річард Рорті, референт, мова, реальність, словник, герменевтика.

THE ABILITY OF LANGUAGE TO REFLECT REALITY: REFERENCE THEORY AND DICTIONARY THEORY

Koval Anatolii

Lviv Polytechnic National University

ORCID 0000-0002-1936-8775

anatolii.y.koval@lpnu.ua

(Received: 04.12.2021. Accepted: 21.04.2022)

The article deals with the fundamental problem of hermeneutics and the whole study of language as a means of communication - the ability of language to reflect reality.

The study begins with an overview of the problem and the authors who dealt with it. This is followed by a detailed review of *referential theory* as the main and oldest theory in the study of language functions. The next part of the article discusses one of the modern theories in philosophy – the *theory of dictionaries* by Richard Rorty.

It is concluded that the referential theory, although useful and fundamental, is very far from a full and comprehensive explanation of the functioning of language. It is correct in its basis, but does not explain most cases of language use, when the meanings of words and expressions are variable, ambiguous and contextually adaptive. Instead, Richard Rorty's theory of dictionaries is more flexible, broad, and explains those aspects of language use that are not covered by reference theory. The theory of dictionaries is essentially a pragmatic theory. It reflects the attempts of postmodern philosophers to free all spheres of human activity (including speech) from authoritarianism and the fixation of more traditional approaches.

Key words: Richard Rorty, referent, language, reality, dictionary, hermeneutics.

Вступ

Здатність мови відображати реальність є фундаментальною проблемою у філософії мови та

герменевтиці. Саме ця функція мови здається найбільш універсальною, адже люди користуються мовою найчастіше саме заради того, щоб передавати одне

одному певні факти, уявлення та описи ситуації, які вони вважають частиною реальності.

Для розгляду обрано референтивну теорію як найбільш традиційну для представлення прямої залежності мови від реальності. В межах цієї теорії референт безпосередньо відноситься до мовних знаків, які позначають його. Теорія ж словників, автором якої є філософ-неопрагматик Річард Рорті, є певною альтернативою референтивній теорії і закликає поглянути на функцію відображення мовою реальності з погляду прагматичної доцільності, а не сильної кореляції між словами і фактами. Лінгвістичні розробки Річарда Рорті відіграватимуть ключову роль у статті, оскільки він пропонує доволі оригінальну і революційну теорією словників, в якій закликає вільніше ставитися до взаємозв'язків між мовою і реальністю.

На актуальність цієї проблематики взаємозалежності мови і реальності, здатності мови передавати чи відображати реальність вказують у своїх публікаціях сучасні автори, такі як: Кастанеда [Castaneda, 2016], Сакс [Sacks, 2016], Лікан [Lycan, 2018], Воллет [Vollet, 2021], Гесс [Hess, 2021] та інші, в яких поглиблюється теорія значення та референта завдяки новим критичним зауваженням і пропозиціям.

Автор статті ставить перед собою подвійну мету. По-перше, автор спробує продовжити дискусію про можливість відображення мовою реальності. По-друге, автор уточнюватиме, що саме ми маємо на увазі, коли говоримо про реальність, мову, спосіб відображення тощо.

Референтивна теорія значення

Референтивна теорія є найбільш простою та фундаментальною теорією щодо способу функціонування мови. У діалозі Платона “Кратил” можна знайти тогочасне уявлення про спосіб найменування об’єктів, де співрозмовники сперечаються про те, чи імена мають довільне звучання, чи все-таки вони якимось природним чином впливають з сутностей іменованих об’єктів [Plato: 10–15]. Референтивна теорія полягає в тому, що кожне слово має своє предметне відношення, яке і є його значенням. Це значення називають референтом, тобто це є “позалінгвістична реальність”, на яку вказує мовний вислів.

Людвіг Вітгенштайн описав цей підхід, апелюючи до Августина Блаженного. Останній стверджує, що процес засвоєння мови відбувається шляхом вказування на предмети і вимовляння їх назв. Вітгенштайн вважає, що такий спосіб називання був би доволі зручним і простим, якби мова складалася лише з іменників. Однак, навіть іменники, вжиті в різних контекстах і ситуаціях, мають різне значення, тобто вони мають різні референти. Для прикладу

слово “цегла”, сказане працівником до іншого працівника на будівництві, може означати “подай мені цеглу”; а у шкільному класі, сказане вчителем до учня, може означати – “знайди в ряді зображень різних предметів цеглу і вкажи на неї” [Вітгенштайн, 1995:92]. Таке ускладнення приводить нас до вітгенштайнівської теорії “значення як використання”, адже залежно від способу використання, слово “цегла” міняє свій референт від конкретної цегли на будівництві до зображення цегли на малюнку в класі.

Проте, мова може йти не лише про іменники. Дж. Стюарт Міл пише у своїй роботі “Система логіки” про те, що і прикметники також можуть виконувати роль імен. Міл наводить вислів “золото жовте” і вказує, що він складається з двох імен – перше іменує тип металу, а друге – жовтизну як ознаку, яка відрізняє всі жовті об’єкти від нежовтих [Mill, 2002:74].

Прикладом такого спрощеного референтивного підходу до лінгвістичної реальності у сфері філософії є неопозитивізм. У їхньому маніфесті “Наукове світорозуміння” йде мова про те, що будь-які наукові висловлювання можуть бути зведені до емпіричної перевірки, а метафізичні і релігійні – залишаються у сфері фантазії і неможливості перевірки, а отже, є беззмістовними: “Якщо метафізик або теолог хоче зберегти звичне мовне екіпірування, то він повинен усвідомлювати і визнавати, що він здійснює не виклад, а вираження, розробляє не теорію, пропонує не результат пізнання, а поезію чи міф. Коли містик стверджує, що він володіє переживаннями, які знаходяться над або по той бік усіх понять, то в цьому йому неможливо заперечити. Але про це він не може говорити; адже говорити – це означає виражати думку за допомогою понять, зводити до фактів, які можуть бути включені в науку” [Neurath, Carnap, Hahn, 1929:306]. Як бачимо, неопозитивістів можна вважати представниками референтивної теорії на підставі того, що вони у всіх висловлюваннях шукали емпіричну перевірку, тобто реальний референт, факт, позалінгвістичну реальність, на протизагу метафізичному підходу теологів, референт яких неможливо перевірити за допомогою наукових методів. Карл Поппер вказує на те, що Шлік і Вайсман визнають існування значення вислову лише після його верифікації: “Якщо не існує ніякого можливого способу визначити чи даний вислів є істинним, то цей вислів взагалі не має значення, оскільки значення – це не що інше, як метод його верифікації” [Popper, 1935:12].

Сол Кріпке є автором теорії *стійких позначень* (rigid designators). Кріпке пропонує взяти один предмет і уявити його в інших можливих світах. Якщо цей предмет залишається незмінним при такій транспозиції, то він стає стійким позначенням. Кріпке наводить

приклад Джорджа Буша, який “у 2001 році не є президентом США” в усіх можливих світах, а отже не може бути стійким позначенням. Однак такі прості предмети як яблука, на думку Кріпке, можуть бути, адже яблука є яблуками і в інших світах [Кріпке, 1981:77].

Референтивна теорія повинна розглядатися як базова, від якої можуть відштовхуватися і доповнювати її інші теорії. Віллард Квайн описує ситуацію, коли, маючи референтивну теорію, ми не завжди маємо задовільну семантичну теорію значення. Квайн наводить такі два речення:

(1) Всі тварини, які мають серце, є тваринами з серцем.

(2) Всі тварини, які мають серце, є тваринами з нирками.

Обидва речення є істинними і мають однаковий референт, однак за змістом вони не є однаковими. Перше речення висловлює банальну тавтологічну істину, тоді як друге речення складніше і збагачує читача новою інформацією, однак референтивна теорія не здатна схопити цю різницю [Quine, 1970:9].

В іншій своїй роботі Квайн згадує приклад, що стосується Бертрана Рассела, який писав про те, що референт не може дорівнювати значенню, адже вислови “Вечірня зоря” і “Ранішня зоря” позначають один об’єкт, але мають різні значення [Quine, 1980:21].

Проблематичність референтивної теорії полягає в тому, що інколи слова стосуються не реальних предметів, а уявних осіб (Бог, духи, супергерої тощо). Однак цю ситуацію легко вирішити. Карл Густав Юнг стверджував, що психічна реальність для людини є такою ж реальною, як і звичайна реальність [Юнг, 2018:155]. Навіть більше, для референтивної теорії не важливо чи референт справжній чи уявний.

Ще декілька відомих авторів зробили свій внесок у референтивну теорію.

Одним із ключових авторів теорії значення є Гіларі Патнем. Він розглядає референцію як відношення “слова-світ”. Тобто, визначити значення слова можна за допомогою знання про те, до чого звертається автор слова, до якого об’єкту у реальному світі він застосовує вимовлене слово. Доки ми не знаємо конкретно об’єкта, який позначається цим словом, доти ми не зможемо зрозуміти значення слова. Отже, це слово виконує роль іменування об’єкта реальності, з яким ми маємо справу. Саме тому англійське слово “wheel” і німецьке “Rad” хоч і відрізняються написанням та звучанням, але позначають один і той же об’єкт – колесо. І тому, коли ми чуємо це слово у будь-якій мові, то розуміємо, що автор відсилає нас до колеса, а не до чогось іншого [Putnam, 1979:283].

Дональд Девідсон вважає, що знання того, що має на увазі мовець під час вимовлення ним певного речення, є необхідною умовою для створення якісної теорії значення. Він погоджується з Патнемом у тому, що якщо ми не будемо хоча б приблизно знати, де шукати референт вислову, то ми не зможемо ні вивчити, ні користуватись мовою, адже вона буде хаотичною і заплутаною [Davidson, 1984:8].

Поль Рікер має цікаву ідею щодо референтивності слів, яка розвиває початкову теорію. Він зазначає, що одне слово звучить по-різному в різних мовах, але вони обидва позначають одну і ту ж річ, один денотат. Тому значення слова полягає не у формі написання букв чи їхньому звучанні, але у тому, що воно позначає. Поки що це нагадує класичний референтивний підхід. Але Рікер продовжує і пише, що слово і його референт не перебувають у безпосередньому зв’язку. Спочатку слова *виражають* значення, а вже те значення *позначає* щось, якийсь референт. Тому для Рікера термін “означати” включає в себе подвійну дію – вираження та позначання [Ricoeur, 1977:12].

Варто звернути увагу на те, що у сфері нейронаук уявлення про те, що мозок просто розшифровує інформацію, яка надходить безпосередньо від органів чуття, вважається застарілим і примітивним. Відомий лікар і письменник, популяризатор медичної літератури Олівер Сакс пише у своїй праці “Стрімголов” про те, що сприйняття – це не просто відтворення сенсорних даних (слухових, тактильних чи зорових), воно має бути “сконструйоване” мозком [Sacks, 2016:323]. Це означає, що наші висловлювання про реальність не є простим референтивним відзеркаленням цієї реальності, а є трансформацією та інтерпретацією реальності згідно з нашими свідомими або несвідомими внутрішніми установками та процесами.

Зі сказаного вище випливає, що референтивна теорія не може вважатися вичерпною та задовільною для сучасних герменевтичних запитів, адже часто референт обмежує більш ширше значення слова чи вислову. Для прикладу, вислови “Йозеф Ратцінгер” та “Папа Римський” можуть стосуватися одного референта, але вони мають різні значення; при цьому, значення другого вислову значно ширше за ті часткові (одиночні) референти, які можна йому надати у даний час [Лусан, 2008:5]. Отже, потрібно шукати теорію, яка б охоплювала і пояснювала ширші значення. Такою теорією може бути теорія словників Річарда Рорті.

Теорія словників Річарда Рорті

Річард Рорті пропонує радикальний погляд на відношення *мова-реальність*. Процес удосконалення

і розвитку відображення світу за допомогою мови відбувається, згідно з теорією Рорті, шляхом “заміни словників”, тобто оновлення мовних висловів, мовних метафор (та й мови загалом), які покликані слугувати людям для успішного функціонування в реальному світі. Рорті не намагається формулювати аргументи проти старого словника і не критикує його. Замість цього він намагається зробити більш привабливим новий словник, демонструючи, як він може бути більш успішно використаний під час опису різних тем. Рорті звертається до Девідсона, як до представника ідеї про те, що мова не є “посередником” між людиною і реальністю, не є посередником репрезентації чи вираження реальності. Мова стає більш автономною. Вона не сприймається як інструмент, який більш чи менш адекватно передає стан справ та речей. Якщо сприймати мову як посередника між суб’єктом і об’єктивним світом, то це буде лише спроба замінити свідомість (яку вважають таким посередником) мовою. І тому всі питання про свідомість переносяться у сферу мови. Рорті намагається відмовитись від такого сприйняття цієї структури *людина–мова–свідомість–реальність*. Він хоче побачити у вживанні мови не інструмент істинного відображення реальності, а прагматичний спосіб існування у світі серед різних словників. Замість того щоб ставити питання “Чи відображає цей вислів реальний стан справ?” краще запитати: “Чи перешкоджає вживання цього вислову вживанню іншого?”. Отже, Рорті переводить гру з суб’єктно-об’єктних відношень до міжсловникових відношень [Rorty, 1989:30-34]. Тому традиційні поняття істинності та хибності висловлювання нівелюються, адже істинність – це відповідність значення вислову реальності або вдале посередництво мови між реальністю і носієм цієї мови. Звісно, постмодерністський філософ з легкістю змиритись з втратою традиційного поняття істинності; ба більше, він вважатиме своїм обов’язком боротися проти авторитаризму традиційної наукової претензії на істинність. Але у такому випадку залишається запитання до Рорті щодо того, якими критеріями повинні керуватись користувачі словників, аби вибрати серед них кращий чи новіший словник. Чи не вибирають такий словник за критерієм його більшої адекватності та більш вдалого пояснення, більш точної передачі реального стану справ у світі?

Відповідь на це питання частково можна знайти у Жана-Франсуа Ліотара. Він вважає, що наука складається з денотативних тверджень, але має дві умови їх прийнятності: (1) досліджувані об’єкти мають бути доступні для повторних експериментувань; (2) має існувати можливість вирішувати, яке з двох суджень належить до мови, яка визнана

релевантною експертами. Хоча наука сконцентрована на денотативних судженнях, але навіть обговорення денотативного знання потребує правил, за умов виконання яких знання є легітимним і вважається частиною наукового дискурсу. Такі правила є прескрипцією. Вони приписують правила мовної гри, за умов виконання яких судження вважаються належними [Lyotard 1979: 36]. Отже, Ліотар вбачає критерій певного словника у тому, що він узаконений метадискурсом та експертами, які є представниками цього метадискурсу. Ця відповідь є правдоподібною, але вона не повністю задовільняє запитання про причини вибору та легітимації одного словника посеред інших.

Рорті також частково відповідає на це питання. Він розуміє новий словник не як кращий спосіб відображення реальності, а як кращий інструмент, яким зручніше користуватися, ніж старим. Тобто, новий словник вибирається для того, щоб більш успішно впливати на світ у своїх власних інтересах.

Пол Фюерабанд говорить про ідентичний процес, який відбувається з науковими теоріями. Він стверджує, що стара теорія не може бути скасована чи змінена за допомогою нових фактів і без допомоги нової теорії, адже будь-які факти є видимі в рамках певної теорії і тому, щоб перевірити нові факти, потрібно помістити їх в рамці нової альтернативної теорії [Feuerabend, 1993:27–37]. Тому факти реальності не можуть впливати на визначення істинності чи хибності інтерпретації мовного вислову і тексту, який описує ці факти. Факти повинні бути проінтерпретовані, перш ніж вони виконують цю функцію. Отже, так само як нова наукова теорія дозволяє зручніше взаємодіяти з фактами, так само новий лінгвістичний словник, згідно із Рорті, дозволяє зручніше взаємодіяти з позалінгвістичною реальністю і впливати на неї.

Тому для Рорті історія мови не є історією кращої й точнішої репрезентації фактів, а є історією метафори, яка змінюється, трансформується в іншу метафору: “Світ не дає нам ніякого критерію вибору між альтернативними метафорами; ми можемо тільки порівнювати мови або метафори одну з одною, а не з тим, що є поза мовою і називається ‘фактом’” [Rorty, 1989:43]. Він вбачає розвиток науки у метафоричному описі природи, а не у поступовому її пізнанні.

Припустімо, що світ має якусь внутрішню природу, тоді з цього припущення випливає задум творця світу, який сам послуговувався певною мовою, мав певний словник, який тепер нам потрібно розшифрувати. Така позиція, згідно із Рорті, характеризує добу фідейзму. Відмовитися від уявлень про мову як про репрезентацію світу означає, і тут Рорті повторює за Максом Вебером (“розчаклувати світ”),

“роз-божествити” світ: “Заявити, що світ і самість роз-божествлені, значить заявити, що ніхто більше не вірить, що вони можуть говорити з нами, ніби вони мають свою власну мову” [Rorty, 1989:44]. Істину потрібно перестати шукати у зовнішньому світі, оскільки істина – “це властивість речень, оскільки існування речень залежить від словників, і оскільки словники укладені людськими істотами, постільки це вірно і для істин” [Idem.:67].

У цій ситуації Рорті звертається до Деріда. Останній не хоче і пальцем поворухнути в межах мовної гри, яка веде до відмінності між фантазією і аргументом, філософією і літературою, серйозним та ігровим письмом. Він не планує грати за правилами будь-якого остаточного словника. Деріда відмовляється від цього не тому, що він “іраціональний” або “блукає у хмарах”, вважає Рорті, а тому, що він намагається створити себе, створюючи свою власну мовну гру; не хоче народити ще одну дитину від Сократа, не хоче бути ще одною приміткою до Платона [Rorty, 1989:174]. Квінтесенцією поглядів Рорті на мову та мовну репрезентацію світу можна вважати фразу, в якій він зазначає, що світ фактів не може бути підтвердженням чи спростуванням мовного вислову про світ, опису світу: “Світ не говорить. Говоримо тільки ми. Світ може – оскільки ми вже запрограмували себе мовою – змусити нас дотримуватися думок. Але він не може запропонувати мову, якою нам говорити. Це можуть зробити тільки інші люди” [Rorty, 1989:25].

Висновки

У статті розглянуто проблему мовного відображення реальності. Це фундаментальна проблема у філософському дослідженні мови і на протязі її існування було запропоновано багато різних її вирішень.

Референтивна теорія про зв'язок між мовою і реальністю є однією із найстаріших. Вона полягає в тому, що між мовними висловами та зовнішньою реальністю існує безпосередній зв'язок. Мова позначає об'єкти і відображає їх. Однак таке уявлення про природу мови є надто поверховим, тому з часом були виявлені її недоліки.

Як альтернативу референтивній теорії американський філософ Річард Рорті запропонував теорію словників. Ця теорія полягає у тому, що насправді ми не обираємо ті слова й ті словники, які краще відображають реальність, а лише ті, які дозволяють нам успішніше взаємодіяти з цією реальністю.

Варто зазначити, що хоча референтивна теорія виглядає обмеженою і поверховою, вона є необхідною як складова всебічного опису того як працює мовлення. Без позначення певними словами певних

предметів не відбуватиметься жодна успішна комунікація між людьми, адже ніхто не розумітиме про які саме об'єкти реальності йдеться.

Теорія ж словників Рорті веде до прагматичного використання мови, однак є дещо незрозумілим за якими критеріями ми повинні обирати той чи інший словник, якщо не за тим критерієм, що він краще відображає “об'єктивну реальність”.

Таким чином можна поєднати ці дві теорії і зробити висновок, що для успішної комунікації людям необхідно прив'язувати деякі слова до об'єктів зовнішньої реальності, однак при цьому обирати той словник, який на даний момент часу є найбільш вигідним для використання. Адже люди використовують мову для задоволення певних бажань, досягнення певних цілей і така націленість мови, як інструменту, є її функцією, яку Річард Рорті ставить в центр своєї теорії і яка допомагає краще зрозуміти здійснення мовної комунікації.

ЛІТЕРАТУРА

- Вітгенштайн, Л. (1995). *Філософські дослідження*. К.: Основи.
- Юнг, К.-Г. (2018). *Архетипи і колективне несвідоме*. Л.: Астролябія.
- Bronzo, S. (2017). Wittgenstein, Theories of Meaning, and Linguistic Disjunctivism. *European Journal of Philosophy*, 25 (4), 1340–1363.
- Castaneda, E. G. E. (2016). Radically interpreting. On Davidson's theory of meaning. *Cuadernos de Filosofia Latinoamericana*, 37 (115), 201–216.
- Davidson, D. (1984). *Inquiries into truth and interpretation*. Oxford: Clarendon Press.
- Feyerabend, P. (1993). *Against Method*. London and New York: Verso.
- Hess, L. (2021). Slurs: Semantic and pragmatic theories of meaning. *The Cambridge Handbook of the Philosophy of Language*, 450–466. <https://doi.org/10.1017/9781108698283.026>.
- Kripke, S. (1981). *Naming and Necessity*. Harvard: Harvard University Press.
- Lyotard, J.-F. (1979). *La condition postmoderne: rapport sur le savoir*. Paris: Minut.
- Lycan, W. G. (2008). *Philosophy of language*. London & New York: Routledge.
- Mill, J. S. (2002). *A System of Logic: Ratiocinative and Inductive*. University Press of the Pacific.
- Neurath, O., Carnap, R., Hahn, H. (1929). *Wissenschaftliche Weltauffassung Der Wiener Kreis*, 301–315. Wien: Artur Wolf Verlag.
- Popper, K. (1935). *Logik der Forschung zur Erkenntnistheorie der modernen Naturwissenschaft*. Dordrecht: Springer-Verlag.
- Plato. (1924). *Dialogues of Plato*, translated into English with Analyses and introductions (In five volumes) B. Jowett. Oxford: Oxford University Press.
- Putnam, H. (1979). *Philosophical Papers, Vol. 2: Mind, Language and Reality*. Cambridge: Cambridge University Press.

Quine, W. V. O. (1980). *From a Logical Point of View: Nine Logico-Philosophical Essays*. Harvard: Harvard University Press.

Quine, W. V. O. (1970). *Philosophy of Logic*. Engelwood: Prentice Hall.

Ricoeur, P. (1977). *Freud and Philosophy: an Essay on Interpretation*. New Haven and London: Yale University Press.

Rorty, R. (1989). *Contingency, Irony, and Solidarity*. Cambridge: Cambridge University Press.

Sacks, O. (2016). *On the Move: A Life*. New York: Vintage.

Sá Pereira, R. H. (2017). The Dead End of Radical Interpretation. *Analytica*, 21 (1), 209–226.

Vollet, L. (2021). Reflective remarks about the formal pressures of Language on its own possibilities of Semantic theorizing. *Academia Letters*, Article 3461. <https://doi.org/10.20935/AL3461>.

REFERENCES

Wittgenstein, L. (1995). *Philosophical Investigations*. [In Ukrainian]. Kyiv: Osnovy.

Jung, C.-G. (2018). *Archetypes and the collective unconscious*. [In Ukrainian]. Lviv: Astrolabia.

Bronzo, S. (2017). Wittgenstein, Theories of Meaning, and Linguistic Disjunctivism. *European Journal of Philosophy*, 25 (4), 1340–1363.

Castaneda, E. G. E. (2016). Radically interpreting. On Davidson's theory of meaning. *Cuadernos de Filosofía Latinoamericana*, 37 (115), 201–216.

Davidson, D. (1984). *Inquiries into truth and interpretation*. Oxford Clarendon Press.

Feyerabend, P. (1993). *Against Method*. London and New York: Verso.

Hess, L. (2021). Slurs: Semantic and pragmatic theories of meaning. *The Cambridge Handbook of the Philosophy of Language*, 450–466. <https://doi.org/10.1017/9781108698283.026>.

Kripke, S. (1981). *Naming and Necessity*. Harvard: Harvard University Press.

Lyotard, J.-F. (1979). *La condition postmoderne: rapport sur le savoir*. Paris: Minut.

Lycan, W. G. (2008). *Philosophy of language*. London & New York: Routledge.

Mill, J. S. (2002). *A System of Logic: Ratiocinative and Inductive*. University Press of the Pacific.

Neurath, O., Carnap, R., Hahn, H. (1929). *Wissenschaftliche Weltauffassung Der Wiener Kreis* (pp. 301–315). Wien: Artur Wolf Verlag.

Popper, K. (1935). *Logik der Forschung zur Erkenntnistheorie der modernen Naturwissenschaft*. Dordrecht: Springer-Verlag.

Plato. (1924). *Dialogues of Plato*, translated into English with Analyses and introductions (In five volumes) B. Jowett. Oxford: Oxford University Press.

Putnam, H. (1979). *Philosophical Papers, Vol. 2: Mind, Language and Reality*. Cambridge: Cambridge University Press.

Quine, W. V. O. (1980). *From a Logical Point of View: Nine Logico-Philosophical Essays*. Harvard: Harvard University Press.

Quine, W. V. O. (1970). *Philosophy of Logic*. Engelwood: Prentice Hall.

Ricoeur, P. (1977). *Freud and Philosophy: an Essay on Interpretation*. New Haven and London: Yale University Press.

Rorty, R. (1989). *Contingency, Irony, and Solidarity*. Cambridge: Cambridge University Press.

Sacks, O. (2016). *On the Move: A Life*. New York: Vintage.

Sá Pereira, R. H. (2017). The Dead End of Radical Interpretation. *Analytica*, 21 (1), 209–226.

Vollet, L. (2021). Reflective remarks about the formal pressures of Language on its own possibilities of Semantic theorizing. *Academia Letters*, Article 3461. <https://doi.org/10.20935/AL3461>.